

KONJUNKTURÖVERSIKT FÖR HUSHÅLL

januari 2020

Sparbanken

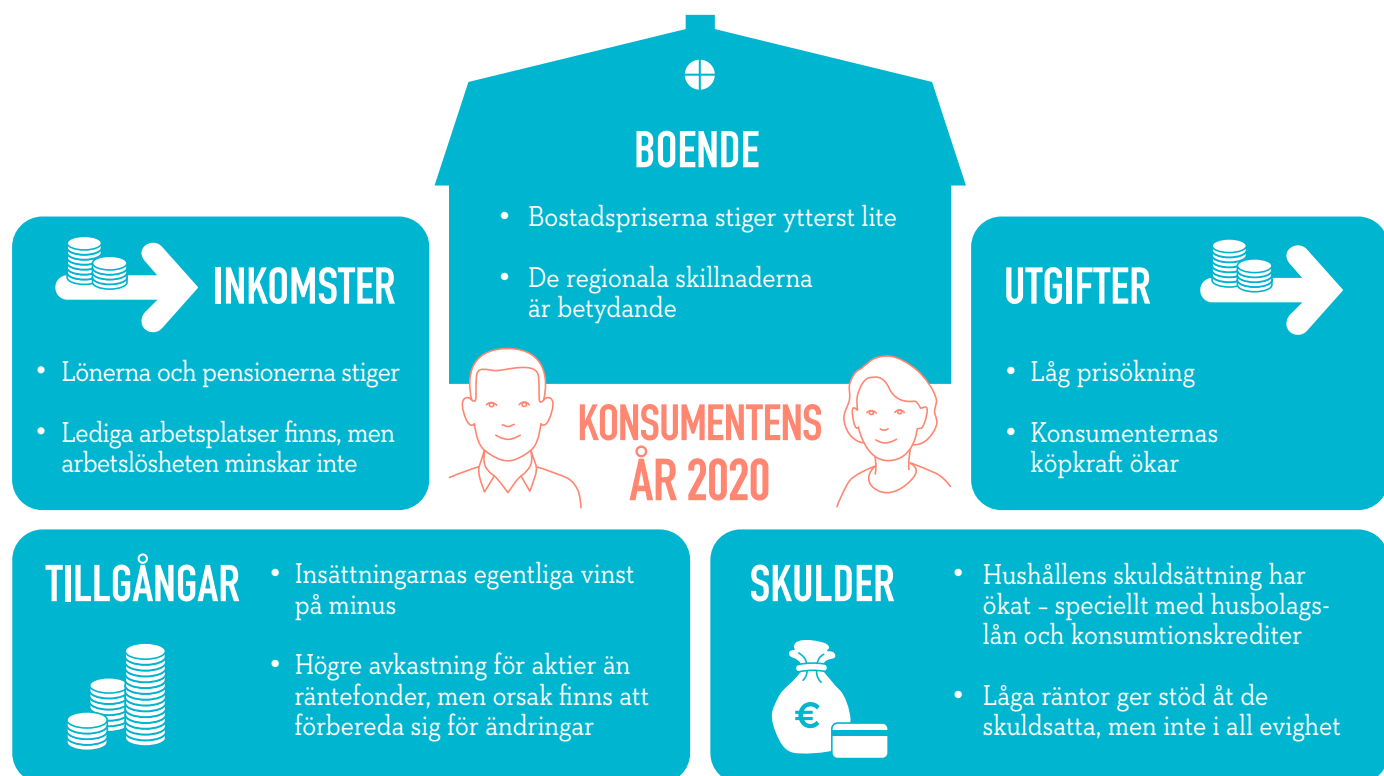
I Sparbankens konjunkturöversikt

granskas rådande fenomen i Finlands ekonomi, vilka påverkar särskilt hushållens ekonomiska situation.

Dessa är bland annat arbetsmarknadsläget, utvecklingen av inkomstnivåerna, prisstegringen, bostadsmarknadsläget samt hushållens skuldsättningsgrad och faktorer som påverkar tillgångarna.

INNEHÅLL

Finlands ekonomiska tillväxt avmattas	3
På arbetsmarknaden är de bästa tiderna förbi, men läget förblir stabilt	4
Hushållens köpkraft ökar	5
Prisökningarna förblir måttliga	6
Hushållens skuldsättning väcker oro	7
Utöver skulderna har också tillgångarna ökat - i synnerhet strömmar det in insättningar	8
På bostadsmarknaden fortsätter prisdifferentieringen	9
Skatteändringar för hushåll år 2020	10

SAMMANFATTNING:

- **I världsekonomin** har farhågorna för en recession minskat. Finlands ekonomiska tillväxt håller på avmattas.
- **På den finländska arbetsmarknaden** är de bästa tiderna förbi, men läget förblir stabilt.
- **Lönerna och pensionerna** stiger, prishöjningarna är små.
- **Skulden** väcker oro, ny reglering i sikte.
- **Hushållens förmögenhet** ökar också - särskilt i fråga om insättningar. Den reella avkastningen på insättningar är dock negativ.
- **På bostadsmarknaden** fortsätter prisdifferentieringen. Detta har en betydande inverkan på finländarnas förmögenhet.

FINLANDS EKONOMISKA TILLVÄXT AVMATTAS

Finland är ett litet land och är starkt beroende av världsekonomin. Därför inverkar den globala ekonomins utveckling i betydande grad också på Finlands ekonomi. I fjol avmattades tillväxten i världsekonomin under det långsiktiga genomsnittet. Den senaste statistiken över världsekonomin visar att situationen har stabiliserats och den värsta försämringen verkar ha upphört. Situationen är dock fortfarande känslig och utsatt för olika risker i världsekonomin. De viktigaste av dessa torde vara ett handelskrig, även om situationen åtminstone tillfälligt har lugnat sig i och med avtalet i januari. Det färskaste exemplet är oroligheterna i Mellanöstern som kan försvaga det ekonomiska förtroendet och USA:s kommande presidentval som också kan påverka förtroendet i olika riktningar.

Med beaktande av den dämpade situationen inom världsekonomin förblev Finlands ekonomiska utveckling överraskande stark i fjol. Finlands bruttonationalprodukt ökade troligen med ca 1,5 % i fjol. Den svagare stämningen i världsekonomin håller småningom

på att spridas till Finland och vi förväntar oss att den ekonomiska tillväxten ska avta till ca 1 % i år. Trots den långsammare tillväxten är det dock sannolikt att vi kan undvika en allvarligare recession.

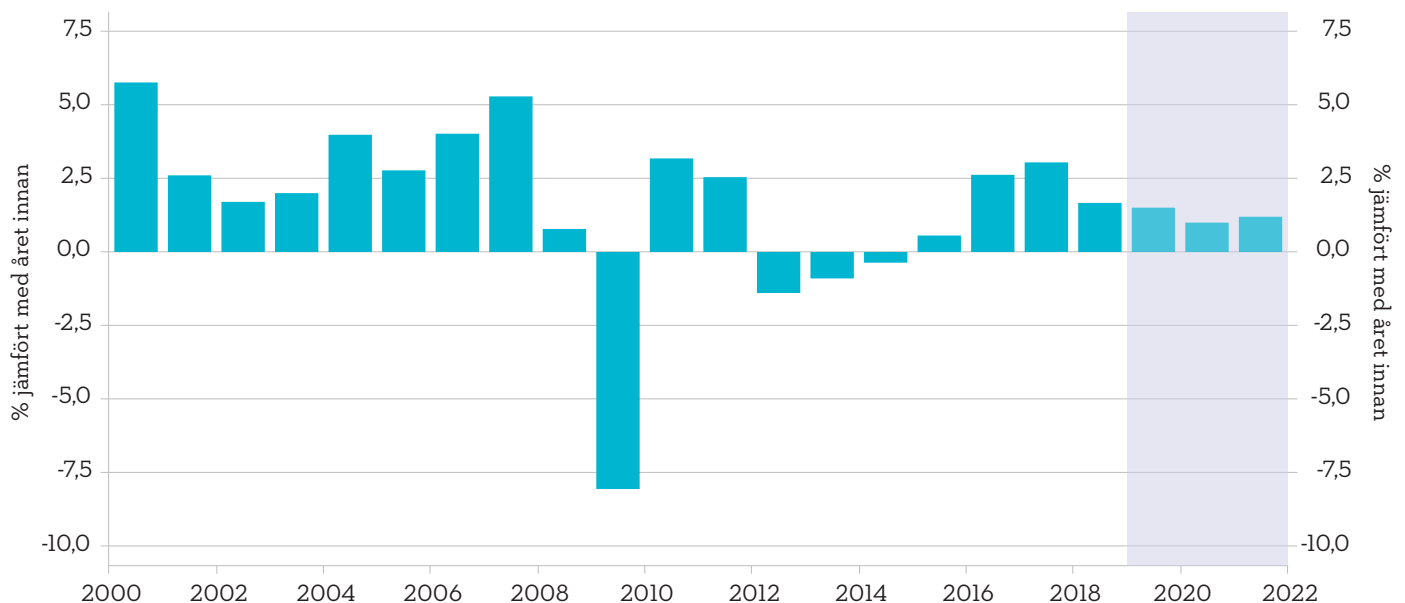
Av de olika ekonomiska delområdena lider i synnerhet exporten av avmattningen i världshandeln och den osäkerhet som handelskriget medför. Avmattningen inom byggandet gör att ökningen av investeringarna blir måttlig. Utsikterna för hushållen är däremot fortfarande goda på många fronter. I följande avsnitt fokuserar vi oss särskilt på de finländska hushållens konjunkturutsikter för år 2020.

Hushållen utför också mycket arbete som inte statistikförs i de officiella siffrorna för bruttonationalprodukten eller i prognoserna nedan. Det är dock bra att komma ihåg att även detta arbete påverkar hushållen och den ekonomiska aktiviteten, även om det inte ingår i den officiella statistiken. År 2018 uppgick värdet av denna hushållsproduktion som står utanför BNP till nästan 80 miljarder euro, dvs. över 33 % av BNP.

BNP-tillväxt	2018	2019p	2020p	2021p
Världen	3,6 %	2,9 %	3,3 %	3,4 %
Finland	1,7 %	1,5 %	1,0 %	1,2 %

Källor: IMF, Sparbanken

FINLAND, ÖKNING AV BRUTTONATIONALPRODUKTEN

Källa: Macrobond, Sparbanksgruppen

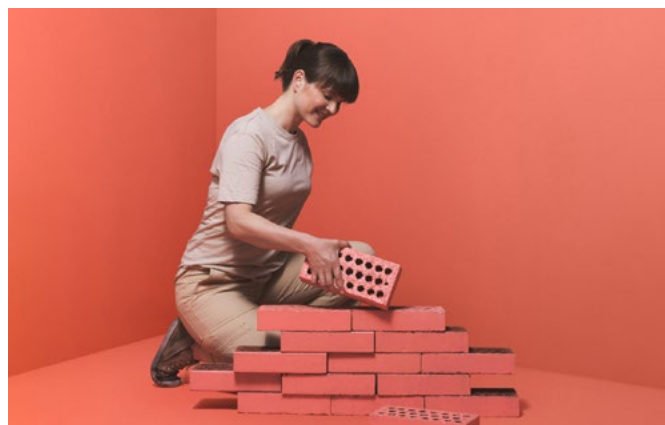
PÅ ARBETSMARKNADEN ÄR DE BÄSTA TIDERNÄ FÖRBI, MEN LÄGET FÖRBLIR STABILT

Konjunkturläget i ekonomin avspeglas inte nödvändigtvis genast i hushållens vardag. Tydligaste torde den märkas via arbetsmarknaden. Det ekonomiska läget inverkar på om det finns arbete och på vilka villkor.

År 2018 var återhämtningen på arbetsmarknaden i Finland exceptionellt stark; arbetslöshetsgraden sjönk och sysselsättningsgraden ökade snabbt. I fjol utjämnade sig utvecklingen, ökningen av antalet sysselsatta avtog och arbetslösheten förblev nästan oförändrad.

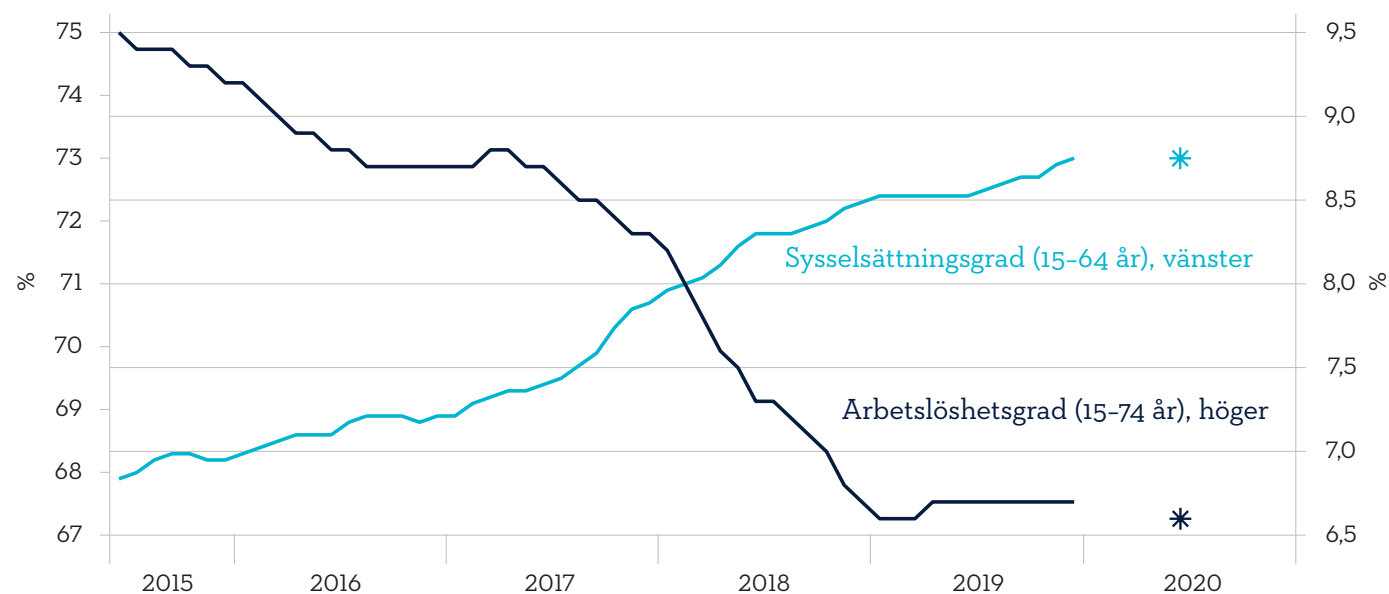
Arbetsmarknadsläget förbättras inte längre nämnvärt 2020, men försvagas inte heller. Vi förväntar oss att arbetslöshetsgraden kommer att ligga nära den nuvarande nivån. Ökningen av sysselsättningen avmattas och vägen till den sysselsättningsgrad på 75 % som regeringen eftersträvar är fortfarande lång.

Ett positivt fenomen på den finländska arbetsmarknaden är bl.a. halveringen av antalet långtidsarbetslösa jämfört med toppåret 2016. Ungdomsarbetslösheten, dvs. arbetslösheten bland personer i åldern 15-24 år, har också minskat betydligt, även om man i fjol igen såg en liten ökning av ungdomsarbetslösheten. Även minskningen av antalet långtidsarbetslösa ungdomar har stannat upp, vilket avspeglar att en del unga har svårt att etablera sig i arbetslivet.

Ett mer negativt fenomen på den finländska arbetsmarknaden är att det visserligen finns lediga jobb, men att det är det svårt att få lämplig arbetskraft till dessa jobb. Andelen svåranslagna arbetsplatser av de lediga jobben överstiger redan 50 procent. Detta beror på många orsaker, såsom kompetensbrist, välfärdsfällan, icke-lockande arbete samt oviljan hos människor att flytta till en ny ort efter arbete.

ARBETSLÖSHET OCH SYSSELSÄTTNING

Källa: Macrobond, Sparbankgruppen

HUSHÅLLENS KÖPKRAFT ÖKAR

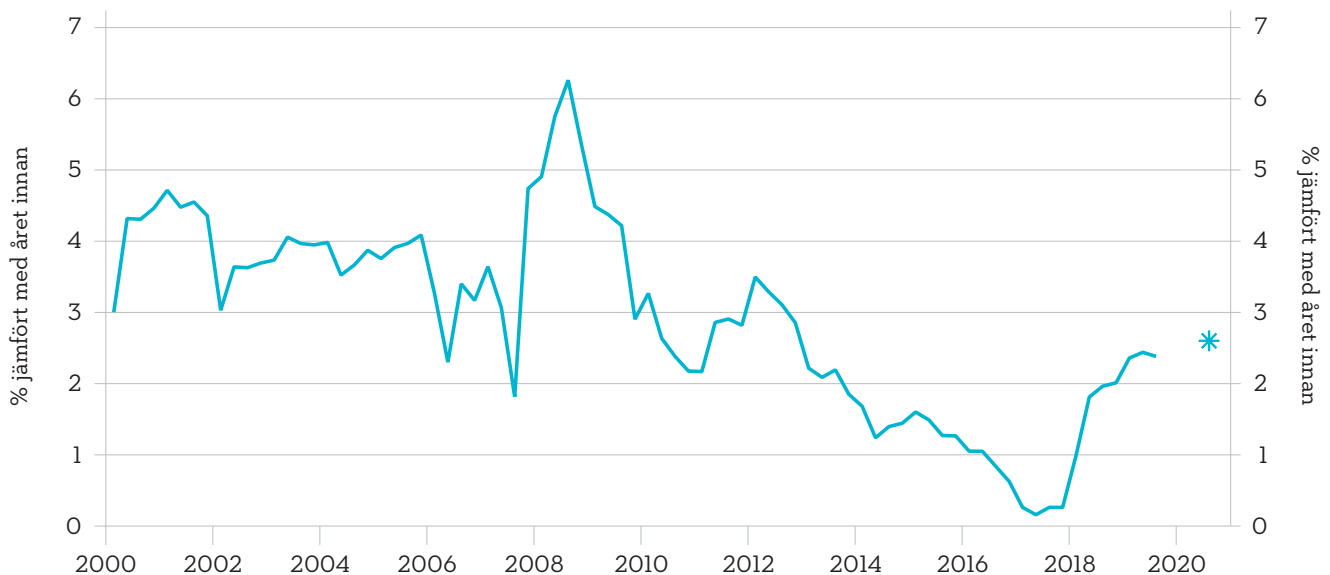

Löntagarnas inkomstnivåer började stiga 2018 och har under den senaste tiden ökat med drygt 2 % per år. Löntagarnas inkomster höjs både av de avtalstillägg som fastställts i kollektivavtalen och av de höjningar som kommer ovanpå dem, dvs. s.k. löneglidningar.

Löneförhandlingar pågår som bäst inom många branscher och de påverkar löneförhöjningarna under de närmaste åren. Förhandlingsrundan har visat sig vara tämligen stridig och i synnerhet tilläggstimmarna i konkurrenskraftsavtalet grämer i förhandlingarna. På grund av att förhandlingarna fortfarande pågår är det ännu förhastat att göra exakta bedömningar av höjningen av inkomstnivåerna under de kommande åren. I ljuset av överenskomna lösningar ser det ut som om inkomstnivåerna (avtalstillägg + löneglidningar) totalt ökar med ca 2-3 % per år under de kommande åren. Med beaktande av den förväntade höjningen av inkomstnivån, skattejusteringarna och den förväntade inflationen ökar hushållens köpkraft.

Inte bara löntagarnas utan också pensionärernas inkomster ökar. Höjningen av arbetspensionerna bestäms utifrån löne- och inflationsutvecklingen och i år stiger arbetspensionerna med 1,2 %. I Finland finns det redan cirka 1,6 miljoner pensionstagare, vilket innebär att det är fråga om en betydande del av befolkningen - och i framtiden en ännu mer betydande andel än för närvarande, eftersom antalet personer över 64 år förutspås öka med över 200 000 under det innevarande årtiondet.

INKOMSTNIVÅERNAS UTVECKLING I FINLAND

Källa: Macrobond, Sparbanksgruppen

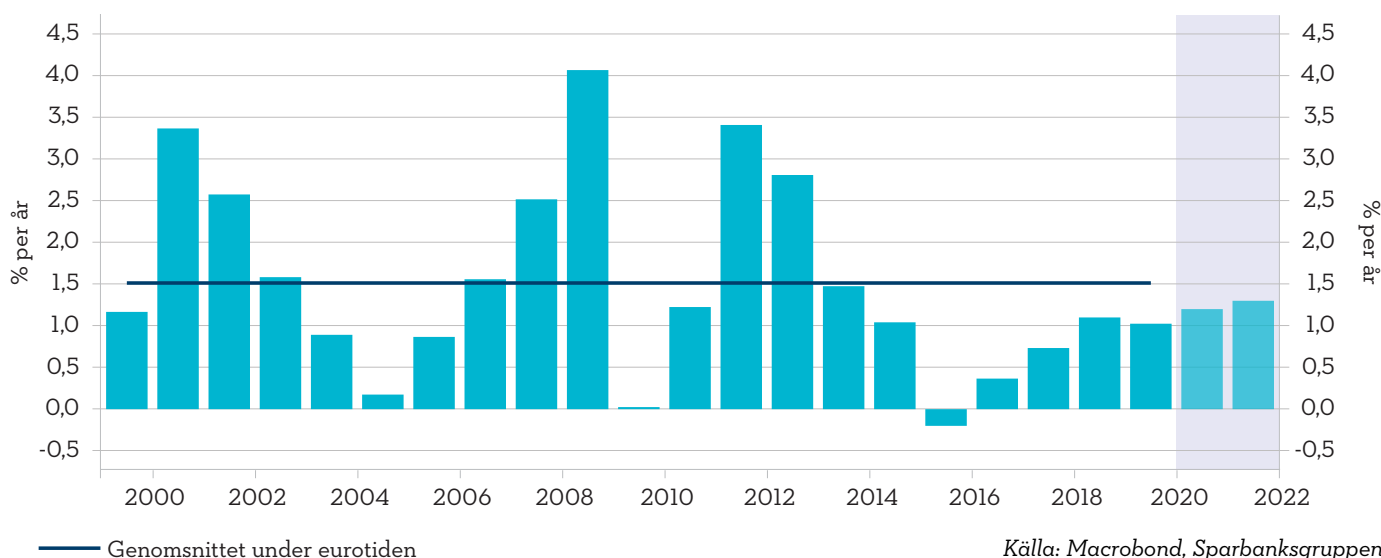
PRISÖKNINGARNA FÖRBLIR MÅTTLIGA

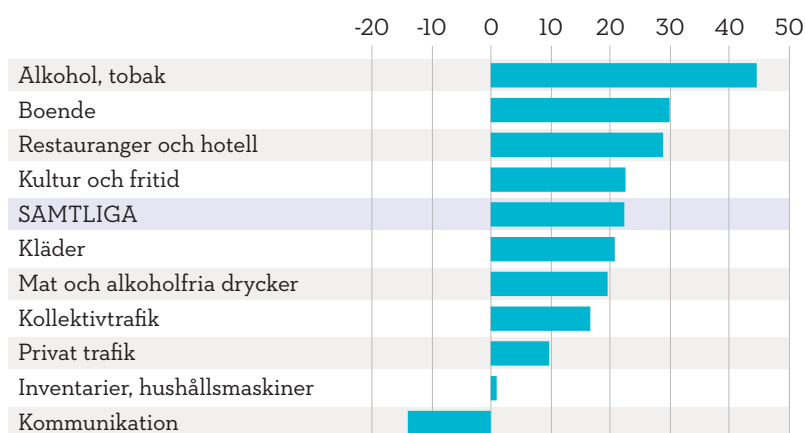
Prisstegringen i såväl Finland som övriga Europa har varit mycket måttlig redan en längre tid. Ifjol steg priserna i Finland i genomsnitt 1,0 procent. Det fanns dock skillnader i prisstegringen för olika produkter. Mest ökade priset på alkohol och tobak på grund av skatthöjningar. Också boendet blev dyrare i synnerhet på grund av att elpriset och hyrorna steg. Under innevarande år förväntas inflationen förbli måttlig, dvs. priserna förväntas stiga med drygt 1 %.

Utöver prisändringarna är det intressant att jämföra prisnivån i Finland med andra EU-länder. I genomsnitt är priserna i Finland cirka en femtedel högre än genomsnittet i EU. Särskilt dyrt i Finland är alkohol och tobak, boende samt restaurang- och hotelltjänster. Däremot är kommunikationsprodukter och kommunikationstjänster i Finland cirka 15 % billigare än genomsnittet i EU.

KONSUMENTINFLATIONEN I FINLAND

PRISNIVÅN I FINLAND JÄMFÖRT MED EU-LÄNDERNA 2018 (%)

Källa: Macrobond, Sparbanksgruppen

HUSHÅLLENS SKULDSÄTTNING VÄCKER ORO

De finländska hushållens skuldsättning har ökat under de senaste åren. Skuldgraden i förhållande till de disponibla inkomsterna är nu ca 127 %, medan den ännu för 10 år sedan var knappt 110 %. Under det senaste året har dock skuldsättningen ökat i jämn takt, enligt de färskaste siffrorna har skuldsättningen till och med börjat minska något. Den snabbaste ökningen av skuldsättningen var före finanskrisen år 2008.

Enligt Finlands Banks statistik har hushållens bostadsbolagslån och konsumentkrediter ökat mest under de senaste åren. Eftersom utländska konsumentkreditgivare (snabblån) saknas i statistiken finns det tyvärr inga exakta uppgifter om deras storlek. De står sannolikt för en relativt liten andel av de totala skulderna, men de spelar en stor roll i ekonomin för människor som råkat i ekonomiska svårigheter. Under de senaste åren har man i stor omfattning efterlyst färdigheter i ekonomihantering och det finns ett klart behov av dessa. Nästan 390 000 finländare har en betalningsanmärkning.

Situationen för skuldsatta hushåll underlättas av att räntenivån är rekordlåg. Även om skuldsättningen har ökat, betalar hushållen för närvarande mindre i ränta än någonsin tidigare i förhållande till sina inkomster. De korta euribor-räntorna ligger på minus, vilket lär fortsätta även de närmaste åren. Med andra ord kommer en räntestegring inte att omvärta hushållens finansiella situation de närmaste åren.

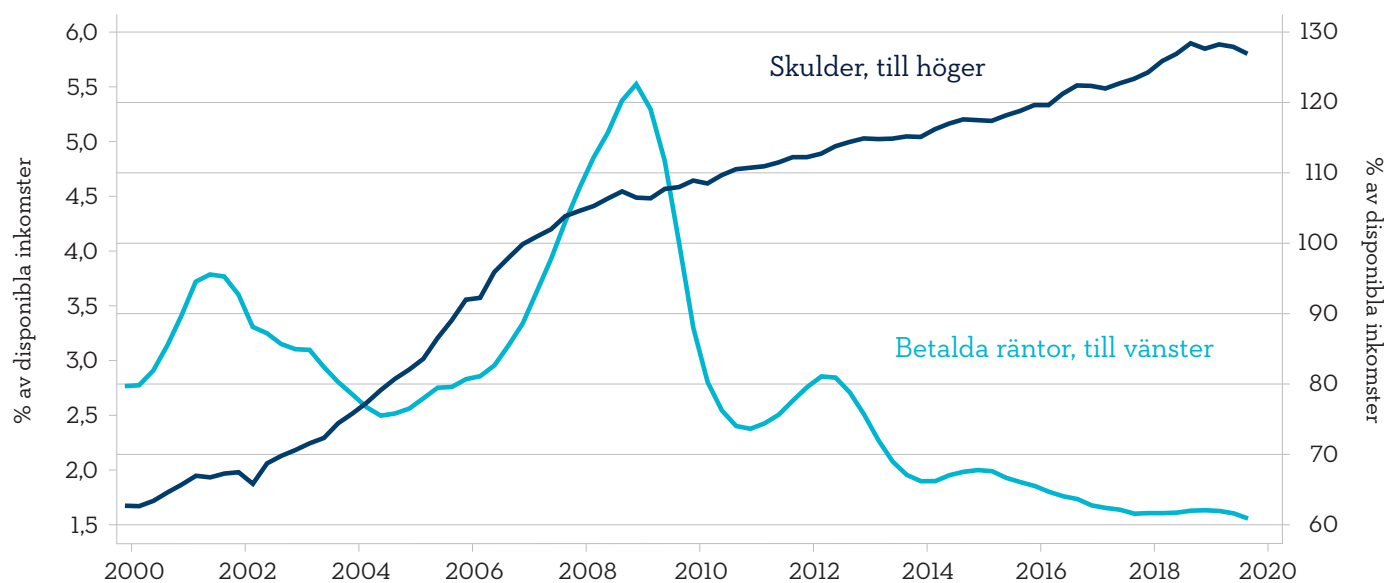

Emellertid bör man även om man har ekonomin under kontroll förbereda sig på att räntorna stiger förr eller senare. Dessutom lönar det sig att i fråga om de egna skulderna fästa uppmärksamhet vid att skulden står i rätt proportion till inkomsterna och också till skuldens uppbyggnad. Skulder som ökar tillgångarna, såsom bostadsrelaterad skuld, är en "bättre" skuld än skulder som går direkt till konsumtion.

Man har föreslagit nya bestämmelser om hushållens skuldsättning, som torde träda i kraft 2021. I förslaget ingår bl.a. ett skuldtak på 450 % samt begränsningar i fråga om andelen lån till bostadsbolag och amorteringsfria lån.

HUSHÅLLENS SKULDSÄTTNINGSGRAD OCH BETALDA RÄNTOR

Källa: Macrobond, Sparbanksgruppen

UTÖVER SKULDERNA HAR OCKSÅ TILLGÅNGARNA ÖKAT – I SYNNERHET STRÖMMAR DET IN INSÄTTNINGAR

Hushållens största tillgångspost är bostäder. Detta är naturligt, eftersom man måste bo någonstans och i Finland har man länge favoriserat ägarboende. Under de senaste åren har också antalet placeringsbostäder ökat. Utvecklingen av bostadspriserna inverkar således i betydande grad på hushållens förmögenhet.

Trots att skuldsättningen har ökat har hushållens finansiella tillgångar samtidigt ökat. Ökningen av de finansiella tillgångarna har till och med varit snabbare än ökningen av skulderna, vilket innebär att hushållens nettofinansiella tillgångar i genomsnitt har ökat. Visserligen är tillgångarna och skulderna inte jämnt fördelade på alla hushåll, utan i synnerhet förmögenheten har fördelats ojämnt.

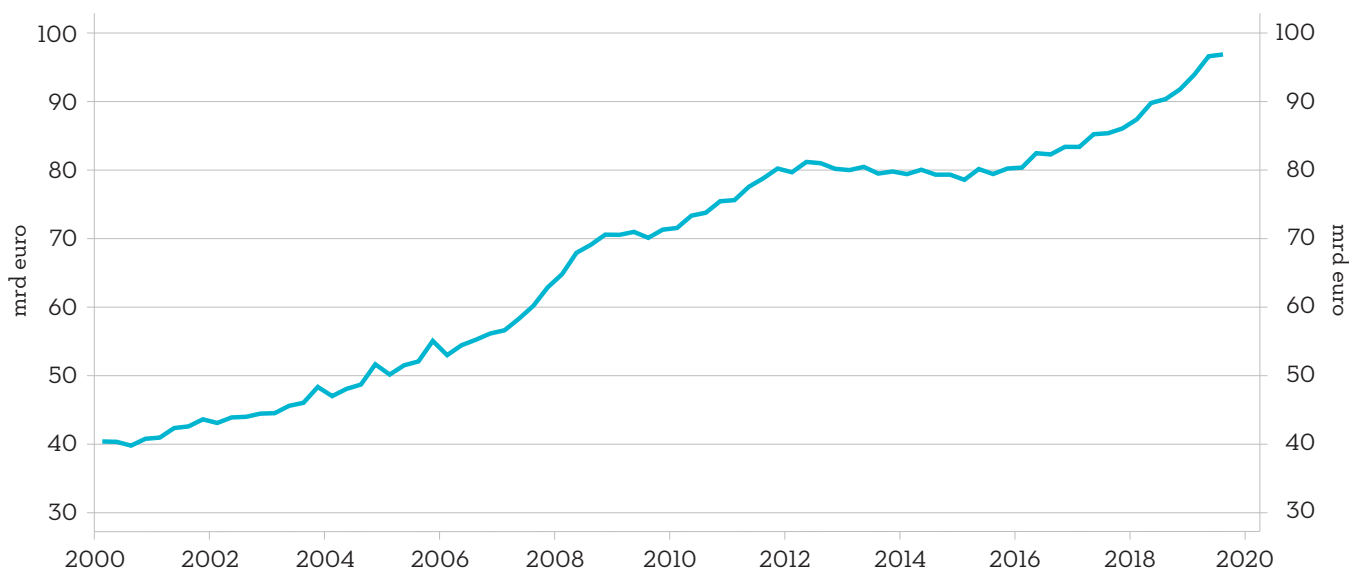
Drygt en tredjedel av hushållens finansiella tillgångar finns i insättningar. Deras belopp har ökat snabbt under de senaste åren, även om räntorna på insättningar samtidigt har sjunkit till nära

noll. Den reella avkastningen på insättningarna (efter inflationen) är negativ och enligt vår uppskattning kommer den att förbli negativ också år 2020. Reell avkastning måste alltså sökas någon annanstans.

År 2019 gav aktier däremot en utmärkt avkastning. Världens aktier gav i avkastning ca 30 % och finländska aktier något måttligare eller ca 20 %. Denna avkastning är klart bättre än det långsiktiga genomsnittet. I år förväntar vi oss inte så hög avkastning på aktiemarknaden, men vi tror att aktierna ger bättre avkastning än ränteinvesteringar. Det finns dock skäl att bereda sig på värdefluktuationer, såsom alltid är fallet på aktiemarknaden. Politiska nyheter och centralbankernas åtgärder kommer sannolikt att få priserna att fluktuera i olika riktningar. På lång sikt ger aktiemarknaden mer avkastning än ränteplaceringar och i synnerhet mer än insättningar, så för mer långsiktiga tillgångar lönar det sig att fundera på mer lönsamma placeringsobjekt.

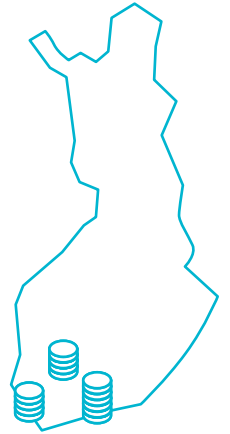

HUSHÅLLENS INLÅNINGSSTOCK

Källa: Macrobond, Sparbanksgruppen

PÅ BOSTADSMARKNADEN FORTSÄTTER PRISDIFFERENTIERINGEN

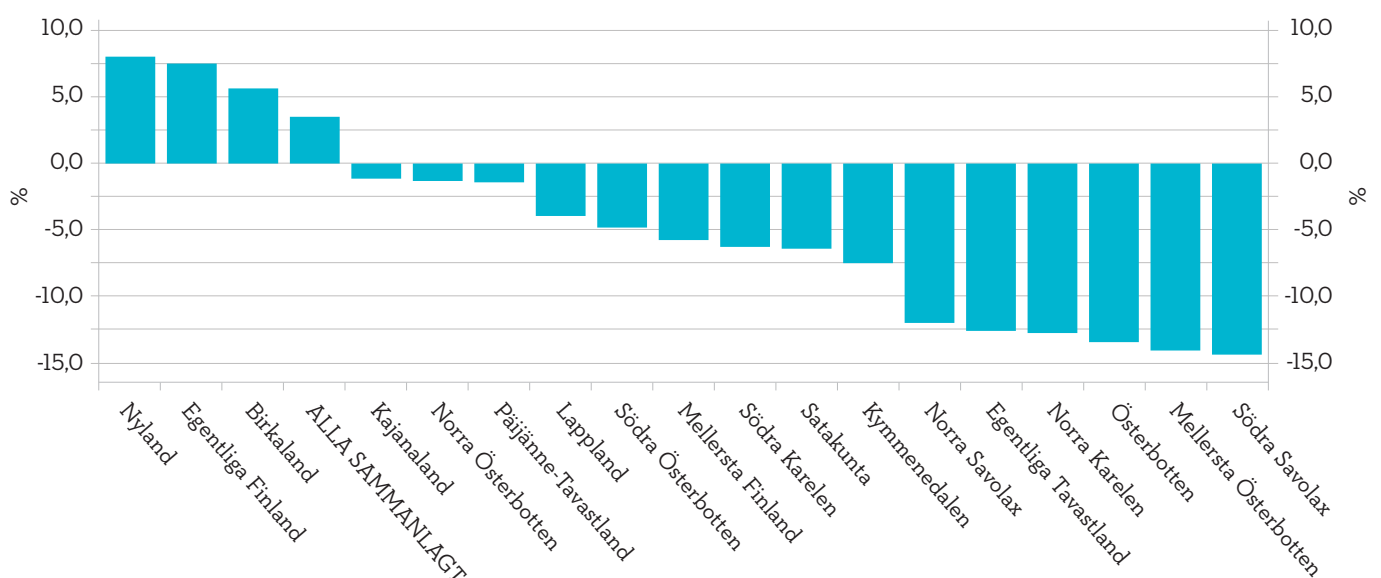

Bostadspriserna har i Finland i genomsnitt stigit relativt måttligt. Under det senaste året har priserna stigit med cirka en halv procent jämfört med året innan. De regionala skillnaderna i prisutvecklingen är dock betydande. I tillväxtregioner, såsom huvudstadsregionen, Åbo och Tammerfors, har prisökningen varit snabbare. I Finland finns emellertid också många områden där priserna har sjunkit en längre tid. Även inom städerna kan det finnas betydande skillnader i prisutvecklingen, i typiska fall så att prisökningarna i centrumområdena har varit snabbare än i randområdena.

Vi räknar med att utvecklingen av bostadspriserna fortsätter i samma riktning också år 2020. I tillväxtcentra stiger priserna, men också i dem relativt måttligt. I områden med befolkningsförlust står priserna stilla eller sjunker till och med. Vi räknar med att bostadshandeln i år kommer att vara något långsammare än i fjol. Även om konsumenternas avsikter att köpa bostäder är höga, leder det minskade utbudet till att bostadshandeln något stagnerar.

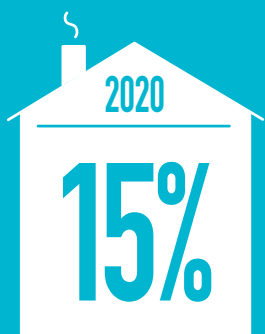
Bostäder är hushållens viktigaste förmögenhetspost. Därför har prisdifferentieringen också en stor inverkan på hushållens förmögenhet. Det lönar sig för hushållen att sprida sina tillgångar utöver i bostäder också i andra objekt. Detta framhävs i områden där bostadspriserna sjunker.

PRISUTVECKLINGEN FÖR GAMLA AKTIEBOSTÄDER LANDSKAPSVIS FRÅN ÅR 2015

Källa: Macrobond, Sparbanksgruppen

SKATTEÄNDRINGAR FÖR HUSHÅLL ÅR 2020

Ränteavdraget för bostads-
lån fortsätter att minska och
år 2020 är endast 15 % av
räntorna på bostadsskulden
avdragsgilla.

Hushållsavdraget minskar.
Avdragets maximibelopp
sjunker till 2250 euro och
den andel som kan dras av
minskar till 40 %.

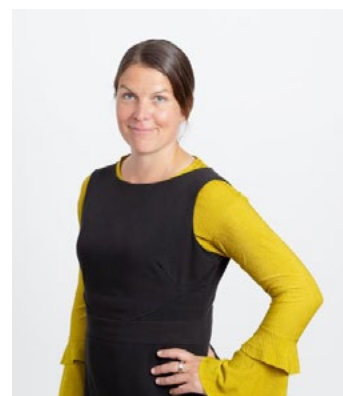

Skatten på läskedrycker,
tobaksskatten och bräns-
leskatten för trafiken stiger.
Höjningen av bränsleskatten
träder i kraft den 1 augusti.

SPARBANKENS KONJUNKTURÖVERSIKT FÖR HUSHÅLL

Sparbankens chefsekonom Henna Mikkonen granskar i konjunkturöversikten det ekonomiska läget i Finland och i synnerhet de faktorer som påverkar hushållens situation. Dessa är bland arbetsmarknadsläget, utvecklingen av inkomstnivåerna, prisstegringen, situationen på bostadsmarknaden samt faktorer som påverkar hushållets skuldsättning.

Sparbanken publicerar konjunkturöversikten två gånger per år.

Henna Mikkonen
Sparbankens chefsekonom
henna.mikkonen@saastopankki.fi
Telefon: 040 564 7918
[Twitter: @HennaMikkonen](https://twitter.com/HennaMikkonen)